GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2025 m. birželio 5 d.[1]

Byla C-543/23 (*Gnattai*)[i]

AR
prieš
Ministero dell'Istruzione e del Merito,
dalyvaujant
Anief – Associazione Professionale e Sindacale

(*Tribunale Civile di Padova* (Padujos civilinis teismas, Italija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Socialinė politika – Direktyva 1999/70/EB – Bendrasis ETUC, UNICE ir CEEP susitarimas dėl darbo pagal terminuotas sutartis – 4 punkto 1 dalis – Sąvokos „terminuoti darbo santykiai“ ir „darbo sąlygos“ – Viešasis sektorius – Mokytojai – Darbas pagal terminuotas sutartis valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose – Priėmimas į viešąją tarnybą pagal įdarbinimo įvertinus kvalifikaciją procedūrą – Darbo stažo nustatymas – Atlyginimų grupės priskyrimas – Nacionalinė nuostata, pagal kurią neatsižvelgiama į ankstesnius tarnybos laikotarpius valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose – Skirtingi darbdaviai – Skirtingas požiūris – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20 ir 21 straipsniai“

I. Įvadas

1. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1999 m. kovo 18 d. sudaryto Bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis (toliau – Bendrasis susitarimas), išdėstyto 1999 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvos 1999/70/EB dėl Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC), Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjungos (UNICE) ir Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centro (CEEP) bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis[2] priede, 4 punkto ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20 ir 21 straipsnių (toliau – Chartija) išaiškinimo.

[1] Originalo kalba: vokiečių.

[i] Šios bylos pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

[2] OL L 175, 1999, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 368.

2. Šiuo atveju teismų praktikoje dar kartą keliamas klausimas dėl skirtingo požiūrio į mokytojus, kurie anksčiau dirbo pagal *terminuotas* sutartis ir vėliau tapo valstybės tarnautojais ar buvo įdarbinti valstybinėse mokyklose Italijoje, palyginti su mokytojais, kurie tose pačiose mokyklose dirba pagal *neterminuotas* sutartis. [3]

3. Pagrindinėje byloje sprendžiamas klausimas, ar nustatant darbo stažą ir atitinkamai darbo užmokesčio pakopą po įdarbinimo (neterminuotam laikui) valstybinėje mokykloje, turi būti atsižvelgiama į laikotarpius, kuriuos ieškovas įgijo dirbdamas pagal terminuotas darbo sutartis privačiose, vadinamosiose valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose (*scuole paritarie*), kurios pagal įstatymus iš esmės prilyginamos valstybinėms mokykloms.

4. Italijos teisėje aiškiai numatyta, kad įdarbinant valstybinėje mokykloje ir nustatant darbo stažą bei darbo užmokesčio pakopą turi būti atsižvelgiama į tarnybos laikotarpius, įgytus tam tikrose mokyklose, įskaitant nevalstybines. Tačiau tai netaikoma ankstesniems tarnybos laikotarpiams, įgytiems valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose. Kita vertus, Italijos teisėje nagrinėjamu laikotarpiu pripažįstamas valstybinėse ir valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose dirbto darbo lygiavertiškumas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, abiejų lyginamų grupių mokytojai atlieka tas pačias užduotis, turi tas pačias profesines pareigas ir privalo turėti tokius pačius drausminius, pedagoginius, metodinius-didaktinius, organizacinius ir ryšių palaikymo bei mokslinių tyrimų įgūdžius.

5. Tai paskatino prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimu, ar atitinkamas Italijos teisės aktuose numatytas diferencijavimas, kurį *Corte suprema di cassazione* (Aukščiausiasis Kasacinis Teismas, Italija) ir *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas, Italija) yra pripažinę teisėtu ir atitinkančiu Konstituciją, yra suderinamas su Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalimi ir Chartijos 20 straipsniu ir 21 straipsnio 1 dalimi.

6. Šiuo atveju pirmiausia kyla klausimas, ar Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalis, siejama su 3 punkto 1 ir 2 dalimis, apskritai taikytina. Viena vertus, tai priklauso nuo to, ar skirtingas požiūris, kaip jis suprantamas pagal šias nuostatas, egzistuoja ir tuo atveju, kai lyginami mokytojai dirba arba dirbo pas skirtingus darbdavius ir pagal skirtingas (privatinės arba viešosios teisės) teisės normas. Kita vertus, tokio skirtingo požiūrio gali nebūti, jei ankstesnių tarnybos laikotarpių nepripažinimas būtų grindžiamas teisiniu reglamentavimu, kuris vienodai taikomas *visiems* darbuotojams, anksčiau dirbusiems valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose (tiek pagal terminuotas, tiek pagal neterminuotas darbo sutartis). Jeigu Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalis netaikytina, toliau reikia išnagrinėti, ar taikytini Chartijos 20 straipsnis ir 21 straipsnio 1 dalis [4], ar egzistuoja skirtingas požiūris pagal juose nustatytus bendruosius kriterijus ir, jei taip, ar šis skirtingas požiūris gali būti objektyviai pateisinamas. Šiame kontekste reikia nustatyti atitinkamas lyginamas grupes, siekiant išsiaiškinti, ar aptariami mokytojai yra ar buvo bent jau panašioje situacijoje. Taigi Teisingumo Teismui suteikiama galimybė patikslinti savo ankstesnę jurisprudenciją šiuo klausimu.

[3] Žr. 2024 m. spalio 17 d. Sprendimą *Ministero dell'Istruzione e del Merito ir INPS* (C-322/23, EU:C:2024:900), 2023 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Ministero dell'Istruzione ir INPS* (C-270/22, EU:C:2023:933) ir 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Motter* (C-466/17, EU:C:2018:758), kuriuose Teisingumo Teismas nusprendė, kad skirtingas požiūris pagal terminuotas darbo sutartis dirbančių mokytojų atžvilgiu nustatant darbo stažą, grindžiamas kitomis nei šioje byloje nagrinėjamomis teisės aktų nuostatomis, prieštarauja Sąjungos teisei.

[4] Šiuo klausimu neigiamai pasisakyta 2020 m. sausio 22 d. Sprendime *Baldonedo Martín* (C-177/18, EU:C:2020:26, 56 ir paskesni punktai), kuriame konstatuota, kad nebuvo įvykdyta sąlyga dėl „Sąjungos teisės įgyvendinimo“, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį.

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

7. Direktyvos 1999/70 14 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„šalys signatarės norėjo sudaryti bendrąjį susitarimą dėl darbo pagal terminuotas sutartis, kuriame būtų nustatyti terminuotoms darbo sutartims ir darbo santykiams taikomi bendrieji principai bei būtiniausi reikalavimai; jos išreiškė norą pagerinti darbo pagal terminuotas sutartis kokybę, užtikrinant nediskriminavimo principo taikymą, ir sukurti bendruosius pagrindus, kurie neleistų piktnaudžiauti paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis ar nustatant terminuotus darbo santykius“.

8. Bendrojo susitarimo preambulės trečioje pastraipoje numatyta:

„Šiame susitarime išdėstomi su darbu pagal terminuotas sutartis susiję bendrieji principai ir minimalūs reikalavimai, pripažįstant, kad juos išsamiai taikant būtina atsižvelgti į konkrečių nacionalinių, sektorinių ar sezoninių situacijų realijas. Jis rodo socialinių partnerių siekį sukurti bendruosius pagrindus, kurie užtikrintų vienodų sąlygų taikymą pagal terminuotas sutartis dirbantiems darbuotojams apsaugant juos nuo diskriminavimo ir leistų taikyti terminuotas darbo sutartis tiek darbdaviams, tiek darbuotojams priimtinu pagrindu.“

9. Bendrojo susitarimo 1 punkte nurodyta:

„Šio bendrojo susitarimo tikslas yra:

a) pagerinti darbo pagal terminuotas sutartis kokybę, užtikrinant nediskriminavimo principo taikymą;

b) sukurti bendruosius pagrindus, kurie neleistų piktnaudžiauti paeiliui sudarinėjant terminuotas darbo sutartis ar nustatant terminuotus darbo santykius.“

10. Bendrojo susitarimo 2 punkto 1 dalyje numatyta:

„Šis susitarimas taikomas pagal terminuotas darbo sutartis dirbantiems darbuotojams, kurių darbo sutartį arba darbo santykius apibrėžia kiekvienos valstybės narės teisė, kolektyvinės sutartys ar praktika.“

11. Bendrojo susitarimo 3 punkte nustatyta:

„1. Šiame susitarime „pagal terminuotą sutartį dirbantis darbuotojas“ – tai asmuo, dirbantis pagal darbo sutartį, tiesiogiai sudarytą tarp darbdavio ir darbuotojo, arba palaikantis tiesioginius darbo santykius su darbdaviu, kai darbo sutarties ar santykių pabaiga nustatoma pagal tokias objektyvias sąlygas, kaip konkreti diena, konkrečios užduoties įvykdymas ar konkretus įvykis.

2. Šiame susitarime „panašus nuolatinis darbuotojas“ – tai toje pačioje įmonėje dirbantis darbuotojas, kuris sudarė neterminuotą darbo sutartį arba palaiko neterminuotus darbo santykius ir atlieka tą patį ar panašų darbą (profesines pareigas), tinkamai atsižvelgiant į jo kvalifikaciją ar įgūdžius.

Jei toje pačioje įmonėje nėra panašaus nuolatinio darbuotojo, lyginama atsižvelgiant į taikytiną kolektyvinę sutartį arba, jei tokios sutarties nėra, lyginama atsižvelgiant į nacionalinę teisę, kolektyvines sutartis ar praktiką.“

12. Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalyje nurodyta:

„Pagal terminuotas sutartis dirbantiems darbuotojams negali būti taikomos mažiau palankios darbo sąlygos negu panašiems nuolatiniams darbuotojams vien dėl to, kad jie sudarė terminuotas darbo sutartis ar palaiko terminuotus darbo santykius, nebent ši nevienoda traktuotė yra objektyviai pagrįsta.“

B. Italijos teisė

13. 1994 m. balandžio 16 d. *decreto legislativo n. 297 – Approvazione del testo unico delle disposizioni legislative vigenti in materia di istruzione, relative alle scuole di ogni ordine e grado*[5] (Įstatyminis dekretas Nr. 297 dėl mokymo srityje galiojančių ir visoms mokyklos rūšims bei lygiams taikomų įstatymų nuostatų konsoliduoto teksto patvirtinimo; toliau – Įstatyminis dekretas Nr. 297/1994) 485 straipsnyje numatyta:

„1. Pedagoginiams darbuotojams, kurie eina tarnybą valstybinėse ir joms prilygintose vidurinėse ir meno mokyklose, įskaitant esančias užsienyje, ir neturi valstybės tarnautojo statuso, teisiniais ir ekonominiais sumetimais nuolatinės tarnybos laikotarpiais pilnai pripažįstami pirmieji ketveri metai ir du trečdaliai bet kokio vėlesnio laikotarpio, o vien ekonominiais sumetimais – likęs vienas trečdalis tokio laikotarpio. Dėl tokio pripažinimo atsiradusios finansinės teisės išsaugomos ir į jas atsižvelgiama visose darbo užmokesčio pakopose, nustatytose jau po šio pripažinimo.

2. Tais pačiais sumetimais ir tokia pačia apimtimi, kaip nurodyta 1 dalyje, pripažįstama toje dalyje nurodytų darbuotojų tarnyba valstybiniuose mergaičių internatuose, taip pat valstybės tarnautojo statusą turinčio ir tokio statuso neturinčio pradinių klasių mokytojo tarnyba valstybinėse arba valstybės pripažintose pradinėse mokyklose, įskaitant minėtus internatus ir užsienyje esančias mokyklas, taip pat suaugusiųjų, subsidijuojamose ir pagalbinėse mokyklose.

3. Tais pačiais sumetimais ir tokia pačia apimtimi, kaip nurodyta 1 dalyje, pripažįstama valstybės tarnautojo statuso neturinčio mokytojo tarnyba valstybinėse pradinėse mokyklose ar valstybiniuose mergaičių internatuose, arba valstybės pripažintose mokyklose, valstybinėse arba valstybinėms mokykloms prilygintose vidurinėse ir meno mokyklose, suaugusiųjų, subsidijuojamose ir pagalbinėse mokyklose, taip pat valstybės tarnautojo statusą turinčio ir tokio statuso neturinčio mokytojo tarnyba valstybinėse arba savivaldybių ikimokyklinėse ugdymo įstaigose.“

14. 2000 m. kovo 10 d. *Legge n. 62 – Norme per la parità scolastica e disposizioni sul diritto allo studio e all'istruzione*[6] (Įstatymas Nr. 62 „Mokyklų lygiavertiškumo taisyklės ir nuostatos dėl teisės į mokslą ir švietimą“; toliau – Įstatymas Nr. 62/2000) 1 straipsnyje nurodyta:

„1. Nepažeidžiant Konstitucijos 33 straipsnio 2 dalies nuostatų, nacionalinę švietimo sistemą sudaro valstybinės mokyklos ir valstybinėms mokykloms lygiavertės privačios bei savivaldybių

[5] GURI, Nr. 115, 1994 m. gegužės 19 d., paprastasis priedas, Nr. 79.

[6] GURI Nr. 67, 2000 m. kovo 21 d.

mokyklos. Respublika yra išsikėlusi prioritetinį tikslą plėsti švietimo paslaugų pasiūlą ir apibendrinti atitinkamą poreikį mokytis visą gyvenimą nuo vaikystės.

2. Pagal galiojančius teisės aktus valstybinėms mokykloms lygiavertės mokyklos, visų pirma atsižvelgiant į įgaliojimus išduoti teisinę galią turinčius išsilavinimo pažymėjimus, yra nevalstybinės švietimo įstaigos, įskaitant priklausančias vietos institucijoms, kurios, pradedant nuo ikimokyklinių ugdymo įstaigų, atitinka bendrųjų švietimo teisės aktų reikalavimus, šeimų švietimo poreikius ir 4, 5 ir 6 dalyse numatytus kokybės bei efektyvumo reikalavimus.

3. Valstybinėms mokykloms lygiavertėms privačioms mokykloms užtikrinama neribota laisvė formuoti kultūrinę ir pedagoginę-didaktinę kryptį. Atsižvelgiant į mokyklos ugdymo programą, mokymas grindžiamas Konstitucijoje įtvirtintais laisvės principais. Kadangi valstybinėms mokykloms lygiavertės mokyklos teikia viešąsias paslaugas, jos priima visus asmenis, kurie sutinka su jų ugdymo programa ir pateikia prašymą dėl priėmimo, įskaitant mokinius ir studentus su negalia. Mokyklos ugdymo programoje gali būti nustatyta kultūrinė ar religinė kryptis. Tačiau popamokinė veikla, susijusi su sąlyga ar reikalavimu priklausyti tam tikrai ideologijai arba religinei konfesijai, mokiniams nėra privaloma.

4. Valstybinėms mokykloms lygiavertėmis pripažįstamos mokyklos, kurios pateikia atitinkamą prašymą, aiškiai įsipareigoja įgyvendinti 2 ir 3 dalių nuostatas ir atitinka šiuos reikalavimus:

a) turi ugdymo programą, atitinkančią Konstitucijos principus, ir švietimo paslaugų pasiūlos planą, atitinkantį galiojančias taisykles ir nuostatas; pateikia pažymą, kurioje nurodomas už administravimą atsakingas asmuo, ir paskelbia savo finansines ataskaitas;

b) turi patalpas, inventorių ir mokymo priemones, kurios yra tinkamos mokyklos tipui ir atitinka galiojančias taisykles;

c) įsteigia kolegialius mokyklos organus ir veikia demokratinio dalyvavimo pagrindu;

d) priima visus mokinius, kurių tėvai pateikia prašymą, jeigu mokiniai turi galiojantį kvalifikaciją patvirtinantį dokumentą, suteikiantį teisę būti priimtiems į norimą lankyti klasę;

e) taiko visas galiojančias taisykles, susijusias su neįgalių ar nepalankioje padėtyje esančių mokinių integracija;

f) organizuoja ištisas mokymo programas; pripažinimas valstybinėms mokykloms lygiavertėmis mokyklomis negali būti suteikiamas atskiroms klasėms, išskyrus atvejus, kai pradedamos naujos ištisos mokymo programos, kurios turi būti pradedamos nuo pirmos klasės;

g) pedagoginis personalas turi patvirtintą kvalifikaciją;

h) su vadovaujančiu ir pedagoginiu personalu sudaromos individualios darbo sutartys, atitinkančios nacionalines sektoriaus kolektyvines sutartis.“

15. 2001 m. liepos 3 d. *Decreto-legge n. 255 – Disposizioni urgenti per assicurare l'ordinato avvio dell'anno scolastico 2001/2002*[7] (Dekretas įstatymas Nr. 255 dėl skubių nuostatų, kuriomis siekiama užtikrinti tinkamą 2001–2002 mokslo metų pradžią), su pakeitimais pertvarkyto į

[7] GURI, Nr. 193, 2001 m. rugpjūčio 21 d.

įstatymą 2001 m. rugpjūčio 20 d. Įstatymu Nr. 333 (toliau – Dekretas įstatymas Nr. 255/2001) 2 straipsnio 2 dalyje dėl įtraukimo į nuolatinius rezervo sąrašus arba perkėlimo į aukštesnę pakopą numatyta:

„Sudarant 1 dalyje nurodytą reitingų sąrašą, į nuolatinius sąrašus jau įtraukti tarnautojai, kurie pageidauja, kad jų atlyginimų grupės priskyrimas būtų atnaujintas, ir tarnautojai, pirmą kartą teikiantys prašymą įtraukti juos į šį sąrašą, priskiriami atitinkamoms kategorijoms pagal jų kvalifikaciją, kuri vertinama vadovaujantis [Švietimo ministerijos dekreto Nr. 123/2000] A priede pateiktos lentelės nuostatomis. Pedagoginė tarnyba, nuo 2000 m. rugsėjo 1 d. eita valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose, kaip numatyta Įstatyme Nr. 62/2000, vertinama taip pat, kaip valstybinėse mokyklose eita tarnyba.“

16. *Decreto-legge n. 250, convertito con legge 3 febbraio 2006, n. 27*[8] (Dekretas įstatymas Nr. 250, pertvarkytas į įstatymą 2006 m. vasario 3 d. Įstatymu Nr. 27; toliau – Dekretas įstatymas Nr. 250/2005) 1*bis* straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Nevalstybinės mokyklos, kaip jos apibrėžtos 1994 m. balandžio 16 d. Įstatyminiu dekretu Nr. 297 patvirtinto Bendrojo teksto II dalies VIII antraštinės dalies I, II ir III skyriuose, apima tiek pagal 2000 m. kovo 10 d. Įstatymą Nr. 62 pripažintas valstybinėms mokykloms lygiavertes mokyklas, tiek valstybinėms mokykloms nelygiavertes mokyklas.“

III. Pagrindinė byla, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

17. Ieškovas dirbo valstybinei mokyklai lygiavertėje mokykloje pagal penkias terminuotas darbo sutartis, sudarytas nuo 2002–2003 mokslo metų iki 2007 m. rugpjūčio 31 d.

18. 2008 m. rugsėjo 1 d. ieškovas buvo neterminuotam laikui įdarbintas *Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca – MIUR* (Švietimo, aukštojo mokslo ir mokslo tyrimų ministerija, Italija), dabar – *Ministero dell'Istruzione e del Merito* (Švietimo ir mokslo ministerija, Italija; toliau – ministerija), iš vadinamųjų rezervo sąrašų. Nustatant darbo užmokestį jam buvo atsisakyta pripažinti tarnybos laikotarpius, anksčiau įgytus dirbant valstybinei mokyklai lygiavertėje mokykloje, motyvuojant tuo, kad Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnyje nustatyta, jog karjeros atkūrimo tikslais, taigi ir nustatant pradinę darbo užmokesčio pakopą, atsižvelgiama tik į tarnybą valstybinėse mokyklose ir privačiose valstybės pripažintose mokyklose, valstybinėms mokykloms prilygintose, pagalbinėse ar subsidijuojamose mokyklose, suaugusiųjų mokyklose ir mergaičių internatuose.

19. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme, *Tribunale civile di Padova* (Padujos civilinis teismas, Italija), pareikštame ieškinyje dėl sprendimo dėl darbo užmokesčio nustatymo ieškovas, palaikomas į bylą įstojusios šalies – profesinės sąjungos *Anief – Associazione Professionale e Sindacal*e (toliau – *Anief*), teigia, kad minėtas sprendimas prieštarauja Bendrojo susitarimo 4 punktui ir Chartijos 20 ir 21 straipsniams.

20. Ieškovas teigia turintis teisę į tai, kad būtų įskaityta jo 2002–2007 m. tarnyba valstybinei mokyklai lygiavertėje mokykloje. Jo teigimu, iš tiesų nuo 2002 m. rugsėjo mėn. pagal Įstatymą Nr. 62/2000 valstybės pripažintos ir valstybinėms mokykloms prilygintos privačios mokyklos buvo apjungtos į vieną „valstybinėms mokykloms lygiaverčių mokyklų“ kategoriją. Jas įstatymų leidėjas laiko panašiomis tiek tarpusavyje, tiek į valstybines mokyklas. Dar nesuderintame

[8] GURI Nr. 29, 2006 m. vasario 4 d.

Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnyje nurodyta, kad įskaitoma „valstybės pripažintose“ pradinėse mokyklose ir „valstybinėms mokykloms prilygintose“ vidurinėse mokyklose, kurios dabar panaikintos, eita tarnyba, todėl tai turėtų būti taikoma mokykloms, kurios dabar yra vadinamos „valstybinėms mokykloms lygiavertėmis mokyklomis“. Juo labiau kad ministerija pedagoginę tarnybą valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose laiko lygiaverte valstybinėse mokyklose pagal terminuotas sutartis dirbančių darbuotojų tarnybai, kiek tai susiję su įdarbinimu (neskelbiant viešojo konkurso) neterminuotam laikui. Tačiau, kiek tai susiję su darbo užmokesčio kategorijos nustatymu įtraukiant į valstybės tarnautojų sąrašus, ta pati ministerija nelaiko šios pedagoginės tarnybos panašia. Tai taip pat prieštarauja faktui, kad tarnyba valstybinei mokyklai lygiavertėje mokykloje reikalauja didesnės kvalifikacijos nei valstybinių ar kitų Įstatyminiame dekrete Nr. 297/94 nurodytų mokyklų darbuotojų tarnyba. Tam, kad būtų galima dirbti mokytoju pagal terminuotą sutartį valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose, kaip numatyta Įstatymo Nr. 62/2000 1 straipsnio 4 dalyje, būtina turėti kvalifikaciją patvirtinantį pažymėjimą. Tačiau norint dirbti pagal terminuotą darbo sutartį valstybinėse ar privačiose valstybės pripažintose, subsidijuojamose, pagalbinėse ar suaugusiųjų mokyklose pakanka turėti vidurinės mokyklos baigimo pažymėjimą.

21. Ministerija neginčija, kad mokytojų tarnyba valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose yra lygiavertė tarnybai, be kita ko, valstybinėse mokyklose. Vis dėlto ji nurodo, kad Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnis nebuvo suderintas su Įstatymu Nr. 62/2000. Todėl nustatant darbo užmokestį gali būti atsižvelgiama tik į tarnybą „valstybės pripažintose mokyklose <…> ir valstybinėms mokykloms prilygintose mokyklose“. Tačiau tai netaikoma 2000 m. įkurtose „valstybinėms mokykloms lygiavertėse“ mokyklose, kurios apjungia valstybės pripažintas ir valstybinėms mokykloms prilygintas mokyklas, eitai tarnybai.

22. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad tiek *Corte suprema di cassazione* (Aukščiausiasis Kasacinis Teismas), be kita ko, savo 2019 m. gruodžio 11 d. Sprendime Nr. 32386/2019 ir 2020 m. lapkričio 10 d. Sprendime Nr. 25226/2020, tiek *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) savo 2021 m. vasario 11 d. Sprendime Nr. 180/2021 pripažino Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 458 straipsnį teisėtu ir atitinkančiu Konstituciją.

23. *Corte suprema di cassazione* (Aukščiausiasis Kasacinis Teismas) yra pripažinęs, kad valstybinei mokyklai lygiavertė mokykla visais atžvilgiais prilyginama valstybinei mokyklai. Vis dėlto jis atmetė galimybę remiantis Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsniu įskaityti tokioje mokykloje prieš įgyjant valstybės tarnautojo statusą eitą tarnybą. Kaip pagrindimą jis nurodė, kad atitinkamų mokytojų teisinis statusas akivaizdžiai skiriasi jau vien dėl skirtingų įdarbinimo sąlygų.[9] Be to, nematyti diskriminacijos, kaip ji suprantama pagal Bendrojo susitarimo 4 punktą, „nes darbo santykiai, susiklostę dirbant skirtingiems darbdaviams, kuriems taikoma skirtinga steigimo ir valdymo tvarka, nėra panašūs“.[10] *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) irgi yra nusprendęs, kad mokytojų darbo santykiai atitinkamose mokyklose nėra visiškai suvienodinti ir kad tokio suvienodinimo sąlygas ir apimtį turi reglamentuoti įstatymų leidėjas.[11]

[9] Aukščiausiojo Kasacinio Teismo sprendimai Nr. 32386/2019, Nr. 33137/2019 ir Nr. 33134/2019.

[10] Aukščiausiojo Kasacinio Teismo sprendimas Nr. 25226/2020.

[11] Konstitucinio Teismo sprendimas Nr. 180/2021.

24. Kilus abejonių dėl ginčijamo sprendimo dėl darbo užmokesčio nustatymo, grindžiamo Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsniu, suderinamumo su Bendrojo susitarimo 4 punktu ir Chartijos 20 bei 21 straipsniais, 2023 m. rugpjūčio 14 d. nutartimi *Tribunale civile di Padova* (Padujos civilinis teismas), kurią Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2023 m. rugpjūčio 28 d., nutarė pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

1. Ar 1999 m. kovo 18 d. sudaryto Bendrojo susitarimo dėl terminuotų darbo sutarčių, išdėstyto 1999 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvos 1999/70/EB priede, 4 punkto 1 dalis ir galiojančios Sąjungos teisės bendrasis nediskriminavimo įdarbinimo sąlygų srityje principas, atsižvelgiant į Chartijos 21 straipsnį, turi būti aiškinami taip, kad jiems prieštarauja nacionalinės teisės norma, kaip antai įtvirtinta Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnyje, kurioje pagal *Corte suprema di cassazione* (Aukščiausiasis Kasacinis Teismas) pateiktą jos išaiškinimą (žr. Aukščiausiojo Kasacinio Teismo darbo bylų skyriaus sprendimus Nr. 32386/2019, Nr. 33134/2019 ir Nr. 33137/2019) numatyta, kad darbuotojams, pagal terminuotą darbo sutartį dirbantiems Įstatyme Nr. 62/2000 nurodytose valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose, karjeros atkūrimo tikslais taikomos mažiau palankios sąlygos, palyginti su nuolatiniais *Ministero dell'Istruzione e del Merito* (Švietimo ir mokslo ministerija) darbuotojais, vien dėl to, kad jie nelaimėjo viešojo konkurso arba dėl to, kad dirbo mokytojais teisiškai pripažintose valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose, neatsižvelgiant į tai, kad jose pagal terminuotas darbo sutartis dirbantys mokytojai yra panašioje padėtyje, kaip ir valstybinėse mokyklose pagal neterminuotas darbo sutartis dirbantys mokytojai, kiek tai susiję su darbo pobūdžiu ir tobulinimosi bei darbo sąlygomis, atlieka tas pačias užduotis ir turi tokius pačius drausminius, pedagoginius, metodinius-didaktinius, organizacinius ir ryšių palaikymo bei mokslinių tyrimų įgūdžius, įgytus kaupiant pedagoginę patirtį, kuri pagal tą patį nacionalinės teisės aktą pripažįstama identiška įdarbinant neterminuotam laikui pagal nuolatinius mokytojų rezervo sąrašus, kurie šiuo metu yra išnaudoti (žr. Dekreto įstatymo Nr. 255/2001 2 straipsnio 2 dalį)?

2. Ar, atsižvelgiant į Direktyvos 1999/70 taikymo sritį, galiojančios Sąjungos teisės bendrieji lygybės, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo įdarbinimo srityje principai, įtvirtinti, be kita ko, Chartijos 20 ir 21 straipsniuose, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 14 straipsnyje (svarbūs atsižvelgiant į Chartijos 52 straipsnį), 1961 m. spalio 18 d. pasirašytoje Europos socialinėje chartijoje, SESV 157 straipsnyje ir direktyvose 2000/43/EB bei 2000/78/EB, turi būti aiškinami taip, kad jiems prieštarauja teisės norma, kaip antai įtvirtinta Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnyje, pagal kurią, atkuriant karjerą, darbo užmokesčio tikslais turi būti atsižvelgiama tik į pedagoginę tarnybą, eitą pačioje ministerijoje arba valstybės pripažintose, valstybinėms mokykloms prilygintose, subsidijuojamose ar pagalbinėse, suaugusiųjų mokyklose ir mergaičių internatuose, mažiau palankiai vertinant ir diskriminuojant, kai atkuriama karjera (vykdoma po to, kai ministerija įdarbina neterminuotam laikui), lygiavertėse mokyklose pagal terminuotas sutartis dirbusius mokytojus, kurių atveju nepripažįstamas su darbo stažu siejamas papildomas darbo užmokestis, kuris, priešingai, yra skiriamas mokytojams, kurie pagal terminuotą sutartį dirba valstybinėse, savivaldybių, valstybės pripažintose, valstybinėms mokykloms prilygintose, subsidijuojamose ar pagalbinėse, suaugusiųjų mokyklose ir mergaičių internatuose ir kurie, kiek tai susiję su darbo pobūdžiu, funkcijomis, tarnyba ir profesinėmis pareigomis, taip pat tobulinimosi ir darbo sąlygomis, yra panašioje padėtyje, kaip ir Įstatyme Nr. 62/2000 nurodytų valstybinėms mokykloms lygiaverčių mokyklų mokytojai, atlieka tas pačias užduotis ir, kaupdami pedagoginę patirtį, įgyja tokius pačius drausminius, pedagoginius, metodinius-didaktinius, organizacinius ir ryšių palaikymo bei mokslinių tyrimų įgūdžius, kaip ir valstybinėms mokykloms lygiaverčių mokyklų mokytojai?

3. Ar 1999 m. kovo 18 d. sudaryto Bendrojo susitarimo dėl terminuotų darbo sutarčių, išdėstyto Direktyvos 1999/70 priede, 4 punkto 1 dalyje vartojama sąvoka „panašus nuolatinis darbuotojas“ ir galiojančios Sąjungos teisės bendrieji lygybės, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo įdarbinimo srityje principai, įtvirtinti Chartijos 20 ir 21 straipsniuose, turi būti aiškinami taip, kad, pripažįstant priedus už darbo stažą, pagal laikiną darbo sutartį valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose eita tarnyba turi būti prilyginama tarnybai valstybinėse mokyklose, valstybės pripažintose mokyklose, valstybinėms prilygintose mokyklose, suaugusiųjų mokyklose, subsidijuojamose ar pagalbinėse mokyklose ir mergaičių internatuose, nes tokie mokytojai atlieka tokias pačias užduotis, turi tas pačias profesines pareigas ir tokius pačius drausminius, pedagoginius, metodologinius-didaktinius, organizacinius ir ryšių palaikymo bei mokslinių tyrimų įgūdžius?

4. Ar tuo atveju, jeigu būtų nustatyta, kad Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnis prieštarauja Sąjungos teisei, pagal Chartiją nacionalinis teismas privalo nebetaikyti Sąjungos teisės neatitinkančio vidaus teisės šaltinio?

25. Vykstant procesui Teisingumo Teisme ieškovas, *Anief*, Italija ir Europos Komisija pateikė rašytines pastabas. Šios šalys dalyvavo 2025 m. kovo 12 d. vykusiame teismo posėdyje, per kurį jos atsakė į Teisingumo Teismo raštu ir žodžiu pateiktus klausimus.

IV. Teisinis vertinimas

26. Pirmieji trys prejudiciniai klausimai iš esmės susiję su Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalyje nustatytų kriterijų išaiškinimu. Taigi pirmiausia nagrinėsiu šiuos prejudicinius klausimus kartu, siekdama nustatyti, ar ši nuostata taikytina ir ar minėti kriterijai yra įvykdyti (žr. A dalį). Toliau išnagrinėsiu Chartijos 20 straipsnyje ir 21 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų sąlygų taikymą ir egzistavimą (B dalis), taip pat, kiek tai susiję su ketvirtuoju prejudiciniu klausimu, teisines pasekmes, kylančias dėl galimo šių sąlygų įvykdymo (C dalis). Atlikdama šią analizę taip pat aptarsiu Komisijos (kiek tai susiję su antruoju ir trečiuoju prejudiciniais klausimais) ir Italijos (kiek tai susiję su ketvirtuoju prejudiciniu klausimu) pateiktus nepriimtinumu grindžiamus prieštaravimus.

A. Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalies taikymo sritis ir kriterijai

1. Principinis draudimas diferencijuoti įdarbinimo sąlygas įdarbinant arba po įdarbinimo

27. Taikant Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalį, siejamą su jo 3 punkto 2 dalimi, daroma prielaida, kad iš esmės toje pačioje įmonėje „pagal terminuotą sutartį dirbančiam darbuotojui“ ir „panašiam nuolatiniam darbuotojui“ taikomas skirtingas požiūris. Šiam pagal terminuotą sutartį dirbančiam darbuotojui negali būti taikomos mažiau palankios „darbo sąlygos“ negu panašiems nuolatiniams darbuotojams, nebent šis skirtingas požiūris yra objektyviai pagrįstas. Vis dėlto Bendrajame susitarime nėra įtvirtinto bendrojo nediskriminavimo principo, taikomo darbdaviui kitų diferencijavimo kriterijų, išskyrus terminuotos sutarties kriterijų, atžvilgiu.

28. Viena vertus, Teisingumo Teismas nuolat pripažįsta Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalies tiesioginį taikymą valstybinėms įstaigoms, kaip antai valstybinės mokyklos.[12] Taigi ieškovas iš esmės gali remtis šia nuostata prieš savo naują darbdavį, t. y. valstybinę mokyklą.

29. Kita vertus, iš minėtos jurisprudencijos aiškiai matyti, kad sąvoka „darbo sąlygos“ apima pagrindinėje byloje nagrinėjamas teisės normas, susijusias su ankstesnių tarnybos laikotarpių pripažinimu nustatant darbo stažą ir priskiriant atlyginimų grupę, kai įdarbinama neterminuotam laikui valstybinėje mokykloje ar po įdarbinimo.[13] Šios sąlygos apima visas teises, reikalavimus ir pareigas, sudarančias konkrečius darbo santykius, įskaitant tiek sąlygas, kuriomis asmuo įdarbinamas (toliau – įdarbinimo sąlygos), tiek sąlygas, susijusias su šių darbo santykių nutraukimu.[14]

2. Ar ginčijamas skirtingas požiūris gali būti priskirtas valstybiniam darbdaviui?

30. Šiuo atveju iš esmės ginčijama tai, ar ieškovas, kaip anksčiau valstybinei mokyklai lygiavertėje mokykloje pagal terminuotas sutartis dirbęs darbuotojas, gali remtis skirtingu požiūriu, kiek tai susiję su įdarbinimo sąlygomis, palyginti su nuolatiniais valstybinės mokyklos, kurioje jis buvo įdarbintas neterminuotam laikui, darbuotojais. Tokią prielaidą, priešingai nei Italijos vyriausybė, daro ieškovas, *Anief*, Komisija ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

31. Pagal suformuotą jurisprudenciją „pagal terminuotą sutartį dirbantis darbuotojas“, kaip apibrėžta Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalyje, siejamoje su jo 3 punkto 1 dalimi, iš esmės gali (galėjo) dirbti tiek viešajam, tiek privačiam darbdaviui.[15] Be to, tiek ieškovas nuo jo įdarbinimo valstybinėje mokykloje, tiek šioje mokykloje dirbantys nuolatiniai darbuotojai priklauso tai pačiai įmonei, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 3 punkto 2 dalį. Tiesa ir tai, kad ieškovas, kuris dabar buvo įdarbintas neterminuotam laikui, anksčiau ėjo tarnybą valstybinei mokyklai lygiavertėje mokykloje tik pagal terminuotas darbo sutartis.

32. Tačiau, nepaisant formalaus šių sąlygų įvykdymo, kyla klausimas, ar ieškovo ginčijamas diferencijavimas, kuris, vadovaujantis Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalimi, pagal terminuotas sutartis dirbančių darbuotojų atžvilgiu iš esmės draudžiamas, atsižvelgiant į ankstesnius tarnybos laikotarpius, kai siekiama pripažinti darbo stažą ir priskirti atlyginimų grupę, gali būti laikomas skirtingu požiūriu, priskiriamu naujajam darbdaviui.

33. Iš tiesų laikotarpiai, kuriuos ieškovas anksčiau ėjo tarnybą pagal terminuotas darbo sutartis, priskirtini jo darbo santykiams su buvusiu (privačiu) darbdaviu, valstybinei mokyklai lygiavertės mokyklos subjektu, ir grindžiami kitomis taisyklėmis nei tos, kurios taikomos pagal terminuotas

[12] 2024 m. vasario 20 d. Sprendimas *X (Nutraukimo motyvų nebuvimas)* (C-715/20, EU:C:2024:139, 75 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), 2023 m. lapkričio 30 d. Sprendimas *Ministero dell'Istruzione ir INPS* (C-270/22, EU:C:2023:933, 52 punktas), 2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimas *Rosado Santana* (C-177/10, EU:C:2011:557, 56 punktas) ir 2008 m. balandžio 15 d. Sprendimas *Impact* (C-268/06, EU:C:2008:223, 59 ir paskesni punktai).

[13] 2023 m. lapkričio 30 d. Sprendimas *Ministero dell'Istruzione ir INPS* (C-270/22, EU:C:2023:933, 52–55 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija), 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas *Motter* (C-466/17, EU:C:2018:758, 26 punktas) ir 2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimas *Rosado Santana* (C-177/10, EU:C:2011:557, 46, 47 ir 64 punktai), kuriuose atitinkamai daroma nuoroda į Bendrojo susitarimo 4 punkto 4 dalyje įtvirtintą lygiagretų diskriminacijos dėl tam tikrų įdarbinimo sąlygų draudimą, kiek tai susiję su kvalifikacija, vertinama atsižvelgiant į darbo stažą.

[14] Visų pirma žr. 2024 m. vasario 20 d. Sprendimą *X (Nutraukimo motyvų nebuvimas)* (C-715/20, EU:C:2024:139, 35–40 punktai). Taip pat žr. 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimą *Vega González* (C-158/16, EU:C:2017:1014, 34 punktas) ir generalinio advokato M. Szpunar išvadą byloje *Baldonedo Martín* (C-177/18, EU:C:2019:877, 63 punktas).

[15] Žr. 2018 m. spalio 25 d. Sprendimą *Sciotto* (C-331/17, EU:C:2018:859, 43 punktas), 2016 m. rugsėjo 14 d. Sprendimą *Pérez López* (C-16/15, EU:C:2016:679, 24 punktas), 2014 m. kovo 13 d. Sprendimą *Márquez Samohano* (C-190/13, EU:C:2014:146, 38 punktas) ir 2006 m. liepos 4 d. Sprendimą *Adeneler ir kt.* (C-212/04, EU:C:2006:443, 56 punktas).

sutartis dirbantiems valstybinių mokyklų darbuotojams. Šios išvados 22 ir 23 punktuose nurodytuose *Corte suprema di Cassazione* (Aukščiausiasis Kasacinis Teismas) ir *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) sprendimuose taip pat, atrodo, daroma prielaida, kad toks diferencijavimas labiau susijęs su tuo, jog atitinkamas asmuo anksčiau buvo įdarbintas pas valstybinei mokyklai lygiavertę mokyklą eksploatuojantį privatų subjektą, kur dirbo pagal kitas (su statusu susijusias) taisykles.

34. Vis dėlto, kaip šalys patvirtino per posėdį, visų pirma iš bylos medžiagos matyti, kad vienodas požiūris taikomas *visiems* buvusiems valstybinėms mokykloms lygiaverčių mokyklų mokytojams, kai jie įdarbinami valstybinėje mokykloje ir jiems priskiriama atlyginimų grupė. Pagal Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnį jie neturi *jokios* teisės į ankstesnių tarnybos laikotarpių pripažinimą, neatsižvelgiant į tai, ar anksčiau buvo įdarbinti pagal terminuotą, ar neterminuotą darbo sutartį. Taigi šis įstatyme įtvirtintas *bendras* valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose įgytų tarnybos laikotarpių nepripažinimas grindžiamas ne pagal terminuotas ir neterminuotas darbo sutartis dirbančių darbuotojų diferencijavimu, kuris pagal Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalį iš esmės draudžiamas, o kitais pagrindais, kurie šiame Bendrajame susitarime nereglamentuoti.

35. Taigi ginčijamas skirtingas požiūris ieškovo atžvilgiu atsirado ne dėl to, kad jo ankstesni darbo santykiai valstybinei mokyklai lygiavertėje mokykloje buvo terminuoti, o dėl to, kad, remiantis įstatymo nuostata, įdarbinant valstybinėje mokykloje iš esmės negali būti atsižvelgiama į lygiavertėje mokykloje įgytus tarnybos laikotarpius.

36. Mano nuomone, vien iš šios aplinkybės matyti, kad nagrinėjamu atveju negalima manyti, jog įdarbinimo metu atitinkamas darbdavys taikė skirtingą požiūrį, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalį. Tai patvirtina šios dalies tekstas ir tikslai, taip pat su ja susijusi Teisingumo Teismo jurisprudencija.

3. Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalies tekstas ir tikslai darbdavio organizacinių ir reguliavimo įgaliojimų kontekste

37. Kaip nurodžiau šios išvados 28 punkte, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad įdarbinimo sąlygos, įskaitant teisės normas, susijusias su ankstesnių tarnybos laikotarpių pripažinimu ir atlyginimų grupės priskyrimu, patenka į sąvoką „darbo sąlygos“. Pagal Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalies ir 3 punkto 2 dalies tekstą šios sąlygos taikomos darbuotojams, kurie iš esmės dirba „toje pačioje įmonėje“, t. y. šiuo atveju valstybinėje mokykloje, kurioje ieškovas (anksčiau dirbęs pagal terminuotas sutartis) buvo įdarbintas neterminuotam laikui. Todėl lyginamos (anksčiau) pagal terminuotas ir neterminuotas sutartis dirbusių darbuotojų grupės iš esmės gali būti tik tos, kurios priklauso to paties darbdavio kontroliuojamai ir reguliuojamai tai pačiai įdarbinančiai įmonei [16]. [17]

38. Nagrinėjamu atveju ieškovas anksčiau dirbo (pagal terminuotas darbo sutartis) ne pas viešąjį darbdavį, kuris yra atsakovas, o valstybinei mokyklai lygiavertėje mokykloje. Tačiau darbdavys, įdarbindamas darbuotoją, privalo atsižvelgti į *visas* su priimamu darbuotoju susijusias aplinkybes, kurios yra reikšmingos, palyginti su toje pačioje įmonėje dirbančiais nuolatiniais

[16] Dėl išimties žr. Bendrojo susitarimo 3 punkto 2 dalies antrą pastraipą.

[17] Šiuo klausimu žr. 2020 m. sausio 22 d. Sprendimą *Baldonedo Martín* (C-177/18, EU:C:2020:26, 41 punktas).

darbuotojais.[18] Iš esmės tai apima ir jo tarnybos, dirbant pagal terminuotas darbo sutartis pas *kitą* darbdavį įgytus laikotarpius, kurie suteikia informacijos apie jo įgytus įgūdžius ir sukauptą profesinę patirtį. Taigi, kiek tai susiję su įdarbinimu, Teisingumo Teismas visuomet nuosekliai atsižvelgdavo į ankstesnius tarnybos laikotarpius, įgytus dirbant pagal terminuotas darbo sutartis, nepriklausomai nuo to, ar jie buvo įgyti kontroliuojant ir atsakant tam pačiam, ar kitam darbdaviui.[19] Todėl, priešingai, nei teigia Italija, remdamasi *Corte suprema di cassazione* (Aukščiausiasis Kasacinis teismas) ir *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) jurisprudencija, šiuo atveju nėra svarbu, ar ir kokiu mastu valstybinėms mokykloms lygiaverčių mokyklų, valstybės pripažintų mokyklų ir valstybinių mokyklų mokytojai dirba (dirbo) įvairiems darbdaviams ir ar jiems taikomos (buvo taikomos) skirtingos taisyklės.

39. Vis dėlto tokio plataus aiškinimo ribas nustato Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalimi siekiamas tikslas. Pagal šią nuostatą ne kiekvienas diferencijavimas, taikomas įdarbinant ir nepalankus anksčiau pagal terminuotą sutartį dirbusiam darbuotojui, gali būti laikomas skirtingu požiūriu (kaip tai suprantama pagal minėtą nuostatą), kuris *priskiriamas* naujajam darbdaviui. Tai ypač taikytina tokiam diferencijavimui, kuris grindžiamas ne pačiu darbo pagal terminuotas sutartis kriterijumi, o dėl kitų priežasčių yra nustatytas įstatymu ir todėl nepriklauso darbdavio organizaciniams ir kontrolės įgaliojimams.

40. Iš tiesų, atsižvelgiant į 1 punkto a papunktyje nurodytą tikslą[20], Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalyje, siejamoje su jo 3 punkto 2 dalimi, įtvirtintu nediskriminavimo principu siekiama tik neleisti darbdaviui nustatyti terminuotus darbo santykius tam, kad atitinkami darbuotojai negalėtų pasinaudoti teisėmis, kuriomis naudojasi nuolatiniai darbuotojai.[21] Bendrojo susitarimo 1 punkto b papunkčiu atitinkamai siekiama neleisti šiam darbdaviui „piktnaudžiauti paeiliui sudarinėjant terminuotas darbo sutartis ar nustatant terminuotus darbo santykius“. Tačiau jis nėra atsakingas už diferencijavimą, kuris, kaip šiuo atveju, grindžiamas ne terminuotumo kriterijumi, o įstatymų leidėjo dėl kitų priežasčių priimtu reglamentavimu (žr. šios išvados 34 punktą).[22]

[18] Šiuo klausimu žr. 2024 m. spalio 17 d. Sprendimą *Ministero dell'Istruzione e del Merito ir INPS* (C-322/23, EU:C:2024:900, 50 punktas), 2023 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Ministero dell'Istruzione ir INPS* (C-270/22, EU:C:2023:933, 62 punktas), 2018 m. lapkričio 21 d. Sprendimą *de Diego Porras* (C-619/17, EU:C:2018:936, 61 ir 62 punktai) ir 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Motter* (C-466/17, EU:C:2018:758, 29 punktas).

[19] Žr. 2023 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Ministero dell'Istruzione ir INPS* (C-270/22, EU:C:2023:933, 54 ir 55 punktai), 2022 m. liepos 7 d. Sprendimą *Zone de secours de Hainaut-Centre* (C-377/21, EU:C:2022:530, 42–46 punktai), 2022 m. birželio 30 d. Sprendimą *Comunidad de Castilla y León* (C-192/21, EU:C:2022:513, 30 punktas) ir 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Motter* (C-466/17, EU:C:2018:758, 26 punkto pabaiga). Taip pat žr. 2020 m. sausio 22 d. Sprendimą *Baldonedo Martín* (C-177/18, EU:C:2020:26), 2019 m. birželio 20 d. Sprendimą *Ustariz Aróstegui* (C-72/18, EU:C:2019:516) ir mano išvadą byloje *Ustariz Aróstegui* (C-72/18, EU:C:2019:191).

[20] Jame nurodyta: „Šio bendrojo susitarimo tikslas yra <…> pagerinti darbo pagal terminuotas sutartis kokybę, užtikrinant nediskriminavimo principo taikymą“. Taip pat žr. Bendrojo susitarimo preambulės trečią pastraipą, pagal kurią juo sukuriami bendrieji pagrindai, „kurie užtikrintų vienodų sąlygų taikymą pagal terminuotas sutartis dirbantiems darbuotojams apsaugant juos nuo diskriminavimo ir leistų taikyti terminuotas darbo sutartis tiek darbdaviams, tiek darbuotojams priimtinu pagrindu“.

[21] 2023 m. lapkričio 30 d. Sprendimas *Ministero dell'Istruzione ir INPS* (C-270/22, EU:C:2023:933, 49 ir 50 punktai) ir 2018 m. birželio 5 d. Sprendimas *Montero Mateos* (C-677/16, EU:C:2018:393, 39 ir 40 punktai).

[22] Šiuo atveju nereikia spręsti klausimo, ar būtų taikytinas kitoks vertinimas tuo atveju, jeigu naujasis darbdavys, spręsdamas dėl anksčiau įgytų tarnybos laikotarpių pripažinimo, diferencijuotų anksčiau pagal terminuotas sutartis, bet pas skirtingus darbdavius dirbusius darbuotojus (pavyzdžiui, valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose ir valstybės pripažintose mokyklose). Bet kuriuo atveju pagal suformuotą jurisprudenciją tokio pobūdžio skirtingam požiūriui Bendrasis susitarimas taip pat nebūtų taikomas, žr. 2022 m. liepos 7 d. Sprendimą *Zone de secours de Hainaut-Centre* (C-377/21, EU:C:2022:530, 63 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

4. Tarpinė išvada ir nepriimtinumu grindžiami prieštaravimai

41. Taigi bent jau dėl šios išvados 22 ir 23 punktuose minėtuose *Corte suprema di cassazione* (Aukščiausiasis Kasacinis Teismas) ir *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas) sprendimuose padarytų išvadų, kiek tai susiję su Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalyje įtvirtintu konkrečiu diskriminacijos draudimu, negalima reikšti jokių priekaištų. Nagrinėjamas diferencijavimas, grindžiamas tuo, kad neatsižvelgiama į tarnybos valstybinei mokyklai lygiavertėje mokykloje laikotarpius, yra susijęs su *visais* tokioje mokykloje (tiek pagal terminuotą, tiek pagal neterminuotą darbo sutartį) dirbančiais darbuotojais ir nustatytas Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnyje. Todėl jis nelaikytinas atsakovo darbdavio iniciatyva atsiradusiu ar jam priskirtinu skirtingu požiūriu, kaip tai suprantama pagal Bendrąjį susitarimą. Taigi pagal Bendrąjį susitarimą darbdavys, pripažindamas darbo stažą ir priskirdamas atlyginimų grupę, neprivalo atsižvelgti į šiuos ankstesnius tarnybos laikotarpius.

42. Jeigu Teisingumo Teismas būtų kitos nuomonės ir vis dėlto nuspręstų, kad Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalis yra taikytina, pateikiu savo papildomas pastabas dėl skirtingo požiūrio, taip pat dėl situacijų panašumo ir objektyvaus pateisinimo taikant Chartijos 20 ir 21 straipsnius (žr. šios išvados 57 ir paskesnius punktus).

43. Taigi, siekiant atsakyti į pirmuosius tris prejudicinius klausimus (visų pirma į trečiąjį), nebėra svarbu, su kuria „nuolatinių darbuotojų“, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo 3 punkto 2 dalį, lyginamąja grupe turi būti susietas ieškovas[23], ypač tai, ar jis gali būti lyginamas tik su valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose pagal neterminuotas sutartis dirbančiais mokytojais.

44. Vis dėlto, kiek tai susiję su pirmuoju, antruoju ir trečiuoju prejudiciniais klausimais, dar reikia išnagrinėti, ar pagal Chartijos 20 straipsnyje ir 21 straipsnio 1 dalyje nustatytus bendruosius kriterijus egzistuoja draudžiamas skirtingas požiūris arba diskriminacija. Tiek, kiek nepriimtinumu grindžiamas Komisijos prieštaravimas susijęs su Chartijos 21 straipsnio 1 dalimi, manau, kad jis yra nepagrįstas. Iš tiesų šioje nuostatoje įtvirtintas tik specialusis, palyginti su Chartijos 20 straipsnyje įtvirtintu bendruoju lygybės principu, diskriminacijos draudimas[24] tam tikrų, bet neišsamiai išvardytų („ypač“) diferencijavimo kriterijų atžvilgiu.[25] Tačiau tiek, kiek antrasis prejudicinis klausimas susijęs su Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 14 straipsniu, Europos socialine chartija, SESV 157 straipsniu ir direktyvomis 2000/43/EB[26] ir 2000/78/EB[27], prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė jokio įtikinamo pagrindo manyti, kad jų nuostatos susijusios su pagrindine byla arba kad jų išaiškinimas gali būti būtinas šiai bylai išspręsti.[28] Todėl manau, kad nepriimtinumu grindžiamas Komisijos prieštaravimas yra pagrįstas.

[23] Plačiau apie lyginamąją „nuolatinių darbuotojų“ grupę žr. 2020 m. sausio 22 d. Sprendimą *Baldonedo Martín* (C-177/18, EU:C:2020:26, 24, 37 ir paskesni punktai) ir 2019 m. birželio 20 d. Sprendimą *Ustariz Aróstegui* (C-72/18, EU:C:2019:516, 31–33 punktai), taip pat mano išvadą byloje *Ustariz Aróstegui* (C-72/18, EU:C:2019:191, 31 ir 32 punktai).

[24] Šiuo klausimu žr. 2014 m. gegužės 22 d. Sprendimą *Glatzel* (C-356/12, EU:C:2014:350, 43 punktas). Panašiai 2022 m. liepos 14 d. Sprendime *Komisija / VW ir kt.* (C-116/21 P–C-118/21 P, C-138/21 P ir C-139/21 P, EU:C:2022:557, 140 punktas: „[lygybės principo] konkreti išraiška yra Chartijos 21 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas diskriminacijos draudimo principas“).

[25] Taip pat žr. bendrą Chartijos 20 ir 21 straipsnių analizę 2020 m. sausio 22 d. Sprendime *Baldonedo Martín* (C-177/18, EU:C:2020:26, 56 ir paskesni punktai.).

[26] 2000 m. birželio 29 d. Tarybos direktyva, įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės (OL L 180, 2000, p. 22; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 20 sk., 1 t., p. 23).

[27] 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79).

[28] Iš suformuotos jurisprudencijos žr. tik 2024 m. gegužės 16 d. Sprendimą *INSS (Nepilnos šeimos motinos atostogos)* (C-673/22, EU:C:2024:407, 23–25 punktai).

45. Todėl toliau nagrinėsiu tik Chartijos 20 straipsnį ir 21 straipsnio 1 dalį.

B. Skirtingas požiūris pagal Chartijos 20 straipsnį ir 21 straipsnio 1 dalį?

1. Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių taikymas?

46. Pagal suformuotą jurisprudenciją Chartijos 21 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas diskriminacijos draudimas yra privalomas kaip bendrasis Sąjungos teisės principas ir suteikia privatiems asmenims teisę, kuria galima remtis *į Sąjungos teisės taikymo sritį patenkančiose srityse*. Tai taikoma ginčams, susijusiems su diskriminacija dėl įvairių pagrindų ir galintiems kilti net iš privačių asmenų sudarytų sutarčių. Taigi tokį ginčą nagrinėjantis nacionalinis teismas turi užtikrinti darbuotojams Chartijos 21 straipsnyje reikalaujamą teisinę apsaugą ir visišką šio straipsnio veiksmingumą.[29] Mano nuomone, šie principai taikytini ir Chartijos 20 straipsnyje įtvirtintam bendrajam lygybės principui, kurio atžvilgiu Chartijos 21 straipsnyje įtvirtintas diskriminacijos draudimas yra tik konkreti jo išraiška.[30]

47. Taigi pirmiausia reikia išnagrinėti, ar Chartijos 20 straipsnis ir 21 straipsnio 1 dalis apskritai taikytini. Iš tiesų pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį šių nuostatų taikymas valstybių narių veiksmams yra galimas tik tuo atveju, jeigu jos „įgyvendina Sąjungos teisę“.

48. Mano supratimu, Teisingumo Teismas tam reikalauja *tiesioginės sąsajos* tarp atitinkamos nacionalinės teisės nuostatos ir Sąjungos teisės akto.[31] Taip yra, be kita ko, tuo atveju, kai šia nuostata siekiama įgyvendinti (konkrečią) Sąjungos teisės nuostatą. Šiuo atveju reikia atsižvelgti, be kita ko, į šios nuostatos pobūdį ir į tai, ar ja siekiama kitų tikslų nei tie, kurie nustatyti Sąjungos teisėje.[32]

49. Jurisprudencijoje pripažįstama, kad skirtingas vertinimas, pagrįstas darbo santykių statutiniu arba sutartiniu pobūdžiu, iš principo gali būti įvertintas atsižvelgiant į vienodo požiūrio ar nediskriminavimo principą, kuris yra įtvirtintas Chartijos 20 ir 21 straipsniuose.[33] Iš tiesų Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalyje nustatytas draudimas diskriminuoti pagal terminuotas sutartis dirbančius darbuotojus ir nuolatinius darbuotojus yra *konkreti* šio bendrojo principo *išraiška*.[34] Tačiau, mano nuomone, taip gali būti tik tuo atveju, jei ši nuostata būtų apskritai taikytina.

[29] Šiuo klausimu žr. iš dalies kiek sudėtingai suformuluotą 2019 m. sausio 22 d. Sprendimą *Cresco Investigation* (C-193/17, EU:C:2019:43, 75–78 punktai) ir 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimą *Egenberger* (C-414/16, EU:C:2018:257, 75–77 punktai). Taip pat žr. 2024 m. vasario 20 d. Sprendimą *X (Nutraukimo motyvų nebuvimas)* (C-715/20, EU:C:2024:139, 75 ir paskesni punktai, susiję su Chartijos 47 straipsniu).

[30] 2014 m. gegužės 22 d. Sprendimas *Glatzel* (C-356/12, EU:C:2014:350, 43 punktas).

[31] Šiuo klausimu sunkiai suprantama formuluotė 2020 m. sausio 22 d. Sprendime *Baldonedo Martín* (C-177/18, EU:C:2020:26, 58 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), pagal kurią atitinkamos sritys turi būti ne tik panašios ar turėti tik netiesioginį poveikį viena kitai. Taip pat žr. 2023 m. gegužės 4 d. Sprendimą *Glavna direktsia „Pozharna bezopasnost i zaashtita na naselenieto“ (Naktinis darbas)* (C-529/21–C-536/21 ir C-732/21–C-738/21, EU:C:2023:374, 53 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[32] Šiuo klausimu 2020 m. sausio 22 d. Sprendimas *Baldonedo Martín* (C-177/18, EU:C:2020:26, 59 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[33] Šiuo klausimu 2020 m. sausio 22 d. Sprendimas *Baldonedo Martín* (C-177/18, EU:C:2020:26, 56 punktas, kuriame daroma nuoroda į 2017 m. kovo 9 d. Sprendimą *Milkova* (C-406/15, EU:C:2017:198, 55–63 punktai). Taip pat žr. 2023 m. gegužės 4 d. Sprendimą *Glavna direktsia „Pozharna bezopasnost i zaashtita na naselenieto“ (Naktinis darbas)* (C-529/21–C-536/21 ir C-732/21–C-738/21, EU:C:2023:374, 55 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[34] Šiuo klausimu 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *Vernaza Ayovi* (C-96/17, EU:C:2018:603, 20 ir 21 punktai) ir 2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimas *Rosado Santana* (C-177/10, EU:C:2011:557, 65 punktas), taip pat generalinio advokato M. Szpunar išvada byloje *Baldonedo Martín* (C-177/18, EU:C:2019:877, 61 punktas). Taip pat žr. 2024 m. vasario 20 d. Sprendimą *X (Nutraukimo motyvų nebuvimas)* (C-715/20, EU:C:2024:139, 43 punktas, pagal kurį „Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalyje įtvirtintas diskriminacijos draudimas yra tik konkreti bendrojo lygybės principo <…> išraiška“).

50. Vis dėlto, kaip nurodžiau šios išvados 27 ir paskesniuose punktuose, nemanau, kad šiuo atveju Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalis taikytina. Taip yra todėl, kad viešajam darbdaviui, kuris yra atsakovas, negali būti priskiriamas ginčijamas diferencijavimas, susijęs su darbo stažo pripažinimu ir atlyginimų grupės priskyrimu, kadangi nebuvo jo inicijuotas, bet yra nustatytas teisės aktu. Šiuo atžvilgiu Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnio taikymas pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms nėra tiesiogiai susijęs su Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalyje įtvirtintu diskriminacijos draudimu. Taigi toks taikymas, taip pat atsižvelgiant į šiomis nuostatomis siekiamus skirtingus tikslus, negali būti laikomas Sąjungos teisės įgyvendinimu, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. [35]

51. Mano nuomone, ligšiolinė jurisprudencija patvirtina šį požiūrį.

52. Byloje C-177/18 Teisingumo Teismas pripažino, kad, kiek tai susiję su tikslu užkirsti kelią tam pačiam darbdaviui neteisėtai ar piktnaudžiaujant sudaryti terminuotas darbo sutartis, nėra tokio tiesioginio ryšio su Sąjungos teisės įgyvendinimu. Toje byloje laikinoji tarnautoja dėl jos atleidimo iš darbo, susijusio su jos paskyrimo akte nurodytu įvykiu, t. y. naujo karjeros valstybės tarnautojo paskyrimu, pareikalavo išmokėti išeitinę išmoką, kuri buvo numatyta tik tuo atveju, kai pasibaigia darbo sutarties terminas pagal terminuotas sutartis dirbantiems sutartininkams. Teisingumo Teismo teigimu, nagrinėjama nacionalinės teisės nuostata nebuvo skirta siekti Bendrojo susitarimo 5 punkto 1 dalyje nustatyto tikslo, t. y. išvengti piktnaudžiavimo paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis arba nustatant terminuotus darbo santykius. Teisingumo Teismas rėmėsi prielaida, kad šia nacionalinės teisės nuostata siekiama kitų tikslų nei kova su piktnaudžiavimu. [36]

53. Teisingumo Teismo vertinimu, kitaip yra tais atvejais, kai nacionalinės teisės nuostatoje nustatyta pareiga iš anksto raštu informuoti darbuotoją apie pateisinančius motyvus taikoma tik tuomet, kai su įspėjimu nutraukiama darbo sutartis, sudaryta su pagal neterminuotą sutartį dirbančiu darbuotoju. Atsižvelgdamas į tai, kad pagal terminuotą sutartį dirbančio darbuotojo, kurio darbo sutartis nutraukiama su įspėjimu nepasibaigus terminui, situacija yra panaši, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šia nuostata patikslinamos ir sukonkretinamos Bendrojo susitarimo 4 punkte reglamentuojamos darbo sąlygos, todėl tuo atveju buvo įgyvendinama Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, ir taikomas skirtingas požiūris. [37]

54. Tačiau nagrinėjamu atveju tokio scenarijaus nėra dėl priežasčių, nurodytų šios išvados 50 punkte.

55. Todėl darau išvadą, kad nagrinėjamu atveju, nesant „Sąjungos teisės įgyvendinimo“, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, arba dėl to, kad nagrinėjamas atvejis nepatenka į Sąjungos teisės reglamentuojamą sritį, Chartijos 20 ir 21 straipsniai netaikomi.

56. Jeigu Teisingumo Teismas prieitų prie kitokios išvados, *papildomai* išnagrinėsiu Chartijos 20 straipsnyje ir 21 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas.

[35] Šiuo klausimu žr. 2024 m. vasario 20 d. Sprendimą *X (Nutraukimo motyvų nebuvimas)* (C-715/20, EU:C:2024:139, 77 punktas) ir 2023 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Ministero dell'Istruzione ir INPS* (C-270/22, EU:C:2023:933, 55 punktas).

[36] Žr. 2020 m. sausio 22 d. Sprendimą *Baldonedo Martín* (C-177/18, EU:C:2020:26, 60–63 punktai). Tačiau Teisingumo Teismas prieštaringai rėmėsi tuo, kad, priešingai nei šioje byloje nagrinėjamoje situacijoje, Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalis buvo taikytina. Vis dėlto jis pripažino, kad egzistuoja objektyvi priežastis, pateisinanti galimą skirtingą požiūrį (36 ir paskesni punktai).

[37] Žr. 2024 m. vasario 20 d. Sprendimą *X (Nutraukimo motyvų nebuvimas)* (C-715/20, EU:C:2024:139, 77 ir paskesni punktai).

2. Draudžiamas skirtingas požiūris arba diskriminacija pagal Chartijos 20 straipsnį arba 21 straipsnio 1 dalį?

57. Pagal Chartijos 20 ir 21 straipsniuose įtvirtintą vienodo požiūrio principą reikalaujama, kad panašios situacijos nebūtų vertinamos skirtingai, o skirtingos situacijos – vienodai, nebent toks vertinimas būtų objektyviai pagrįstas. Skirtingas požiūris yra pateisinamas, jeigu pagrįstas objektyviu ir protingu kriterijumi. Tam skirtingu požiūriu turi būti siekiama teisiškai leidžiamo tikslo ir jis turi būti proporcingas šiam tikslui. [38]

58. Siekiant nustatyti situacijų panašumą, iš principo reikia atsižvelgti į *visus jas apibūdinančius elementus*. Vertinimas turi būti atliekamas ne bendrai ir abstrakčiai, o specialiai ir konkrečiai, atsižvelgiant į nacionalinio reglamentavimo dalyką ir tikslą. [39] Šis vertinimas iš esmės atitinka tą, kurį reikėtų atlikti taikant Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalį, kuria sukonkretinami Chartijos 20 ir 21 straipsniai. Teisingumo Teismo teigimu, nustatant situacijų panašumą reikėtų įvertinti, ar atitinkamų lyginamųjų grupių darbuotojai, atsižvelgiant į *visus aspektus*, kaip antai darbo pobūdį, išsilavinimo reikalavimus ir darbo sąlygas, dirba vienodą arba panašų darbą. [40]

59. Nagrinėjamu atveju kalbama, viena vertus, apie anksčiau pagal terminuotas sutartis valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose dirbusius asmenis, kuriems priklausė ieškovas prieš jį įdarbinant neterminuotam laikui, ir, kita vertus, apie nuolatinius darbuotojus atitinkamoje valstybinėje mokykloje. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo vertinimu, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes, abiejų grupių padėtis yra panaši.

60. Vis dėlto tai taikytina su sąlyga, kad darbdavių – t. y. valstybinei mokyklai lygiavertę mokyklą, kurioje ieškovas anksčiau dirbo, eksploatuojančio subjekto ir valstybinę mokyklą, kurioje jis vėliau buvo įdarbintas neterminuotam laikui, eksploatuojančio subjekto – skirtumai ir skirtingos taisyklės, taikomos atitinkamiems darbo santykiams, *nėra* svarbūs diferencijavimo kriterijai, kaip teigia visų pirma Italija. Primenu, kad šie skirtumai taikant Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalį (šiuo atveju ji netaikytina) negali paneigti, kad egzistuoja skirtingas požiūris, kiek tai susiję su įdarbinimo sąlygomis. Taip yra todėl, kad įdarbindamas darbdavys privalo atsižvelgti iš esmės į *visas* su priimamu darbuotoju susijusias aplinkybes, kurios yra reikšmingos, palyginti su jo įmonėje dirbančiais nuolatiniais darbuotojais. Tai gali apimti ir tarnybos laikotarpius, įgytus dirbant pas *kitą* darbdavį, kai darbo santykiams buvo taikomos *kitos taisyklės*, su sąlyga, kad šie tarnybos laikotarpiai suteikia informacijos apie įgytus įgūdžius ir sukauptą profesinę patirtį (žr. šios išvados 37 ir paskesnius punktus).

61. Taikant Chartijos 20 straipsnį ir 21 straipsnio 1 dalį, negalima daryti kitokių išvadų. Todėl lyginamosios grupės, į kurias reikia atsižvelgti, yra, viena vertus, naujai įdarbinti nuolatiniai darbuotojai, kurie, kaip ir ieškovas, anksčiau dirbo valstybinei mokyklai lygiavertėje mokykloje (pagal terminuotą ar neterminuotą darbo sutartį), ir, kita vertus, nuolatiniai valstybinės mokyklos darbuotojai, į kurių tarnybos laikotarpius, įgytus iki jų įdarbinimo, buvo visiškai atsižvelgta.

62. Atsižvelgdama į tai, manau, kad šiuo atveju turi būti pripažįstama, jog egzistuoja skirtingas požiūris, ir būtent dėl toliau nurodytų priežasčių.

[38] Šiuo klausimu 2017 m. kovo 9 d. Sprendimas *Milkova* (C-406/15, EU:C:2017:198, 55 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[39] Šiuo klausimu 2017 m. kovo 9 d. Sprendimas *Milkova* (C-406/15, EU:C:2017:198, 56–57 ir juose nurodyta jurisprudencija).

[40] Šiuo klausimu žr. 2024 m. spalio 17 d. Sprendimą *Ministero dell'Istruzione e del Merito ir INPS* (C-322/23, EU:C:2024:900, 50 punktas), 2023 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Ministero dell'Istruzione ir INPS* (C-270/22, EU:C:2023:933, 62 punktas), 2018 m. lapkričio 21 d. Sprendimą *de Diego Porras* (C-619/17, EU:C:2018:936, 61–62 punktai) ir 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Motter* (C-466/17, EU:C:2018:758, 29 punktas).

63. Pirma, kaip nustatė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, o ministerija pagrindinėje byloje to neginčijo, Italijos įstatymų leidėjas Įstatymo Nr. 62/2000 1 straipsniu *visiškai* („pagal galiojančius teisės aktus“) integravo valstybinėms mokykloms lygiavertes mokyklas, kaip tai rodo jų pavadinimas, į valstybės bendrąją švietimo sistemą ir prilygino jas valstybinėms mokykloms, atsižvelgiant į teisės aktuose nustatytus „kokybės bei efektyvumo reikalavimus“. Remiantis minėto įstatymo 1 straipsnio 4 dalimi, šiam visiškam prilyginimui pakanka pateikti prašymą, kuriuo, be kita ko, turi būti įrodyta, kad pedagoginis personalas turi patvirtintą kvalifikaciją (g punktas). Tokiu atveju šiose mokyklose eita pedagoginė tarnyba laikoma lygiaverte. Ieškovas pridūrė (o ministerija pagrindinėje byloje tam neprieštaravo), kad tokias kvalifikacijas turintys valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose pagal terminuotas sutartis dirbantys mokytojai dažnai yra net labiau kvalifikuoti nei mokytojai, dirbantys pagal terminuotas sutartis valstybinėse ar privačiose valstybės pripažintose mokyklose, pagalbinėse mokyklose, subsidijuojamose mokyklose ar suaugusiųjų mokyklose, kuriose iš jų reikalaujama pateikti tik vidurinės mokyklos baigimo pažymėjimą. Tačiau kai jie įdarbinami neterminuotam laikui valstybinėje mokykloje, į jų ankstesnius tarnybos laikotarpius atsižvelgiama pagal Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnį. Todėl, kaip nurodė ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Italijos argumentas, kad šia nuostata konkrečiai siekiama pripažinti viešojo konkurso laimėtojų eitą tarnybą arba užtikrinti viešosios tarnybos teisėje taikomų principų laikymąsi, yra nepagrįstas ir turi būti atmestas.

64. Antra, Dekreto įstatymo Nr. 255/2001 2 straipsnio 2 dalyje dėl įtraukimo į nuolatinius rezervo sąrašus arba perkėlimo į aukštesnę pakopą aiškiai nustatyta, kad nuo 2000 m. rugsėjo 1 d. valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose eita pedagoginė tarnyba, kaip numatyta Įstatyme Nr. 62/2000, „vertinama taip pat, kaip valstybinėse mokyklose eita tarnyba“. Iš tiesų į šiuos rezervo sąrašus įtraukiami tiek mokytojai, laimėję viešąjį konkursą, tiek pagal Įstatymo Nr. 62/2000 1 straipsnio 4 dalies g punktą reikalaujamą kvalifikaciją ir atitinkamus kvalifikacijos pažymėjimus turintys mokytojai. Taigi įdarbinimas, vykdomas remiantis šiais sąrašais, reiškia visišką profesinės patirties ir įgūdžių, įgytų einant šią pedagoginę tarnybą, pripažinimą. Tai dar labiau paneigia šios išvados 63 punkte išdėstytus Italijos argumentus.

65. Trečia, pagrindinėje byloje pati ministerija nurodė, kad Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnis nesuderintas su Įstatyme Nr. 62/2000 nustatytu prilyginimu (žr. šios išvados 63 punktą). Ministerijos teigimu, valstybinėms mokykloms lygiavertės mokyklos pakeitė, be kita ko, (privačias) valstybės pripažintas ir valstybinėms mokykloms prilygintas mokyklas (šios išvados 21 punktas). Tačiau Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnyje ir toliau reglamentuojamas tik ankstesnių tarnybos laikotarpių, eitų valstybės pripažintose ir valstybinėms mokykloms prilygintose mokyklose, pripažinimas, bet ne ankstesnių tarnybos laikotarpių, įgytų jas pakeičiančiose valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose, pripažinimas.

66. Ketvirta, šį akivaizdų prieštaravimą dar labiau sustiprina tai, kad Dekreto įstatymo Nr. 250/2005, pertvarkyto į įstatymą Įstatymu Nr. 27/2006, 1*bis* straipsnio 1 dalyje likusios nevalstybinės mokyklos, kaip jos apibrėžtos Įstatyminiame dekrete Nr. 297/94, suskirstomos į valstybinėms mokykloms lygiavertes mokyklas ir į valstybinėms mokykloms nelygiavertes mokyklas. Iš to išplaukia, kad Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnyje aiškiai nurodytos valstybės pripažintos mokyklos, valstybinėms mokykloms prilygintos vidurinės ir meno mokyklos, suaugusiųjų, subsidijuojamos ir pagalbinės mokyklos taip pat turi būti laikomos valstybinėms mokykloms lygiavertėmis mokyklomis, kaip tai suprantama pagal Dekreto įstatymo Nr. 250/2005 1*bis* straipsnio 1 dalį. Tai, kad įdarbinant valstybinėje mokykloje turi būti

atsižvelgiama tik į ankstesnius tarnybos valstybinėje mokykloje laikotarpius, bet ne – bet kuriuo atveju ne akivaizdžiai – į tarnybos kitose valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose laikotarpius, dar kartą aiškiai parodo šio reglamentavimo nenuoseklumą.

67. Todėl manau, kad, atsižvelgiant į šios išvados 60 ir 62 punktuose išdėstytas prielaidas, egzistuoja skirtingas požiūris į bent jau panašias situacijas ar net prieštaringas Italijos įstatymų leidėjo elgesys.

68. Šis skirtingas požiūris, mano nuomone, negali būti pateisinamas jokiais motyvais, ypač tais, kuriuos pateikė Italija. Italijos įstatymų leidėjo teisėtas socialinės politikos tikslas[41] nėra akivaizdus.

69. Tai matyti jau iš to, kad, remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo išvadomis, pati ministerija pagrindinėje byloje pripažino, jog Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnis iš tiesų turėjo būti suderintas su Įstatymo Nr. 62/2000 nuostatomis. Italija ir per posėdį aiškiai nenurodė priežasčių, dėl kurių toks suderinimas iki šiol nebuvo atliktas. Visų pirma reikia atmesti jos pakartotą argumentą, kad tik viešasis konkursas užtikrina pakankamą reikalaujamos profesinės kvalifikacijos patikrinimą ir atsižvelgimas į kvalifikaciją bei profesinę patirtį įdarbinant valstybinėms mokykloms lygiavertėse (privačiose) mokyklose galėtų lemti atvirkštinę karjeros valstybės tarnautojų diskriminaciją, atsižvelgiant į didelę (privataus) darbdavio diskreciją. Įstatymo Nr. 62/2000 1 straipsnyje ir Dekreto įstatymo Nr. 255/2001 2 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas bei Dekreto įstatymo Nr. 250/2005 1 *bis* straipsnio 1 dalyje patvirtintas valstybinėms mokykloms lygiaverčių mokyklų prilyginimas valstybinėms mokykloms, taip pat jose einamos pedagoginės tarnybos lygiavertiškumo pripažinimas (atsižvelgiant į reikalaujamą kvalifikaciją) paneigia šį argumentą.

70. Taigi papildomai dėl pirmojo, antrojo ir trečiojo prejudicinių klausimų darau išvadą, kad Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnio taikymas tokiais kaip šis atvejais – su sąlyga, kad įgyvendinama Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, – lemia skirtingą požiūrį, draudžiamą pagal Chartijos 20 straipsnį ir 21 straipsnio 2 dalį. Tačiau, mano nuomone, šis įstatyme įtvirtintas skirtingas požiūris, nepalankus *visiems* valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose įgytiems tarnybos laikotarpiams, viešajam darbdaviui gali būti priskiriamas tik tuo atveju, jeigu jis, kaip valstybės švietimo sistemos dalis, yra „bendrai atsakingas“ už skirtingą požiūrį, už kurį atsako įstatymų leidėjas.

71. Taigi lieka atsakyti į ketvirtąjį prejudicinį klausimą, kuriuo siekiama išsiaiškinti, ar tokiu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo netaikyti ginčijamos nacionalinės teisės nuostatos. Priešingai nei teigia Italija, manau, kad šis prejudicinis klausimas yra priimtinas, nes, kaip parodysiu toliau, nėra visiškai aišku, kokias išvadas reikia daryti iš neišsamios ar net prieštaringos Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnio nuostatos.

C. Draudžiamo skirtingo požiūrio teisinės pasekmės

72. Ketvirtasis prejudicinis klausimas susijęs su viršenybės principo taikymu tik tiek, kiek juo nacionaliniai teismai įpareigojami netaikyti nacionalinės teisės normos, nesuderinamos su tiesiogiai taikoma Sąjungos teisės nuostata.

[41] Dėl Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 ir 4 dalių žr. tik 2016 m. rugsėjo 14 d. Sprendimą *de Diego Porras* (C-596/14, EU:C:2016:683, 45 punktas) ir 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *Gavieiro Gavieiro ir Iglesias Torres* (C-444/09 ir C-456/09, EU:C:2010:819, 54 ir 55 punktai bei juose nurodyta jurisprudencija).

73. Vis dėlto, remiantis naujausia Teisingumo Teismo jurisprudencija, pagal šį principą taip pat reikalaujama, kad nacionaliniai teismai savo nacionalinę teisę aiškintų kiek įmanoma atsižvelgdami į Sąjungos teisę. Taigi taikydami nacionalinę teisę šie teismai, atsižvelgdami į visą vidaus teisės sistemą ir taikydami joje pripažintus aiškinimo metodus, turi aiškinti nacionalinę teisę kuo labiau atsižvelgdami į nagrinėjamos Sąjungos teisės nuostatos tekstą ir tikslą, kad būtų užtikrintas visiškas šios nuostatos veiksmingumas ir priimtas ja siekiamą tikslą atitinkantis sprendimas. Vis dėlto tokiai pareigai pateikti Sąjungos teisę atitinkantį nacionalinės teisės aiškinimą taikomi tam tikri apribojimai ir visų pirma ji negali pagrįsti nacionalinės teisės aiškinimo *contra legem*. [42]

74. Šiuo klausimu pakanka pažymėti, kad, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta šios išvados 63 ir paskesniuose punktuose, ir su sąlyga, kad tai patikrins prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, neatrodo visiškai atmestina galimybė Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnio neišsamias ar net prieštaringas nuostatas aiškinti taip, kad jos atitiktų Chartijos 20 ir 21 straipsnius ir prireikus Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalį. Nors šios nacionalinės nuostatos tekste valstybinėms mokykloms lygiavertės mokyklos nėra aiškiai paminėtos, neginčijama, kad šios mokyklos atsirado iš joje aiškiai nurodytų valstybės pripažintų ir valstybinėms mokykloms prilygintų mokyklų. Be to, Dekreto įstatymo Nr. 250/2005 1 *bis* straipsnio 1 dalis, pagal kurią pastarosios mokyklos dabar taip pat priskiriamos valstybinėms mokykloms lygiavertėms mokykloms (žr. šios išvados 66 punktą), galėtų suponuoti tokį Sąjungos teisę atitinkantį aiškinimą.

75. Jeigu Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas nagrinėjamu atveju negalimas (tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), reikia atsižvelgti į taikymo viršenybės principą.

76. Pagal suformuotą jurisprudenciją kompetentingas nacionalinis teismas, laikydamasis Sąjungos teisės viršenybės principo, turi pareigą užtikrinti visišką Sąjungos teisės reikalavimų veiksmingumą jo nagrinėjamoje byloje, prireikus savo iniciatyva netaikydamas bet kurių, net ir vėliau priimtų, tiesiogiai veikiančiai šios teisės nuostatai prieštaraujančių nacionalinės teisės nuostatų ar praktikos, ir neprivalo prašyti, kad ši nacionalinė nuostata ar praktika būtų panaikinta teisėkūros arba kitokiomis konstitucinėmis priemonėmis, arba laukti, kol tai bus padaryta. [43]

77. Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją teisinė apsauga, kuri darbuotojams dėl Sąjungos teisei prieštaraujančios diskriminacijos turi būti užtikrinta pagal Chartijos 21 straipsnį, siejamą su viršenybės principu, reikalauja, kad tol, kol nepriimtos priemonės vienodam požiūriui atkurti, siekiant užtikrinti veiksmingą lygybės principo laikymąsi, nepalankioje padėtyje esančių asmenų kategorijai turi būti suteiktos tos pačios lengvatos, kokios suteikiamos asmenims,

[42] Pirmą kartą tai pažymėta 2019 m. birželio 24 d. Sprendime *Popławski* (C-573/17, EU:C:2019:530, 57 punktas). Taip pat žr. 2024 m. balandžio 9 d. Sprendimą *Profi Credit Polska (Įsiteisėjusiu sprendimu užbaigto proceso atnaujinimas)* (C-582/21, EU:C:2024:282, 57 punktas), 2024 m. kovo 7 d. Sprendimą *Die Länderbahn ir kt.* (C-582/22, EU:C:2024:213, 59 ir 60 punktai) ir 2023 m. balandžio 27 d. Sprendimą *M. D. (Draudimas atvykti į Vengriją)* (C-528/21, EU:C:2023:341, 99 punktas). Žr., mano manymu, teisingesnį 2016 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Ognyanov* (nors jame dar nėra teikiama nuoroda į viršenybės principą) (C-554/14, EU:C:2016:835, 59 punktas: „<…> Ši pareiga nacionalinę teisę aiškinti taip, kad aiškinimas atitiktų Sąjungos teisę, iš tiesų pagrįsta pačia [SESV] sistema, nes sudaro sąlygas, kad nacionaliniai teismai, nagrinėdami gautas bylas, pagal savo kompetenciją užtikrintų visišką Sąjungos teisės veiksmingumą“).

[43] Šiuo klausimu žr. 2025 m. sausio 28 d. Sprendimą *ASG 2* (C-253/23, EU:C:2025:40, 90 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), 2024 m. balandžio 9 d. Sprendimą *Profi Credit Polska (Įsiteisėjusiu sprendimu užbaigto proceso atnaujinimas)* (C-582/21, EU:C:2024:282, 57 punktas), 2024 m. kovo 7 d. Sprendimą *Die Länderbahn ir kt.* (C-582/22, EU:C:2024:213, 61 punktas) ir 2023 m. balandžio 27 d. Sprendimą *M. D. (Draudimas atvykti į Vengriją)* (C-528/21, EU:C:2023:341, 100 ir 101 punktai, kiek jie susiję su tiesiogiai taikoma direktyvos nuostata). Dėl Chartijos 47 straipsnio, siejamo su Bendrojo susitarimo 4 punkto 1 dalimi, tiesioginio taikymo žr. 2024 m. vasario 20 d. Sprendimą *X (Nutraukimo motyvų nebuvimas)* (C-715/20, EU:C:2024:139, 80 ir 81 punktai bei juose nurodyta jurisprudencija).

priklausantiesiems privilegijuotai kategorijai. Nepalankioje padėtyje esantys asmenys taip turi būti perkelti į tokią pačią padėtį, kokioje yra asmenys, kurie naudojasi atitinkama lengvata. Tokiu atveju nacionalinis teismas privalo netaikyti jokios diskriminuojančios nacionalinės nuostatos, neprivalėdamas prašyti ar laukti, kad įstatymų leidėjas ją pirma panaikintų, ir nepalankioje padėtyje esančios grupės nariams privalo taikyti tą pačią tvarką, kokia taikoma kitos kategorijos asmenims. Tokia pareiga jam tenka, neatsižvelgiant į tai, ar nacionalinės teisės nuostatos suteikia jam tokią kompetenciją, jei yra tinkama atskaitos sistema. [44]

78. Šiuo atveju tokia ataskaitos sistema būtent ir yra nustatyta Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnyje. Tai reikštų, kad nacionalinis teismas turėtų netaikyti šios nuostatos tik tiek, kiek ja pagal ankstesnę nacionalinę administracinę ir teismų praktiką neleidžiama atsižvelgti į valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose įgytus tarnybos laikotarpius.

79. Taigi viršenybės principo taikymo rezultatas būtų toks pat, kaip ir Sąjungos teisę atitinkančio plečiamo šios nuostatos aiškinimo, pagal kurį ši nuostata neišvengiamai taikoma ir valstybinėms mokykloms lygiavertėms mokykloms, rezultatas.

80. Iš to išplaukia, kad, jei Teisingumo Teismas pripažintų, jog nagrinėjamu atveju egzistuoja skirtingas požiūris, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnį turėtų aiškinti ir taikyti taip, kad būtų užtikrinta, jog įdarbinant asmenį valstybinėje mokykloje ir nustatant darbo stažą bei priskiriant atlyginimų grupę reikėtų atsižvelgti ir į valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose dirbant pagal terminuotas darbo sutartis įgytus tarnybos laikotarpius.

81. Tačiau, mano nuomone, toks rezultatas būtų klaidingas, nes manau, kad šiuo atveju Chartijos 20 straipsnis ir 21 straipsnio 1 dalis yra netaikytini. Taigi man atrodo, kad tokiu atveju tik Italijos įstatymų leidėjas arba Italijos teismai, vadovaudamiesi Italijos (konstitucine) teise, turi užkirsti kelią galimai diskriminacijai tarp mokytojų, dirbančių, be kita ko, valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose, valstybės pripažintose mokyklose ir valstybinėse mokyklose (pagal terminuotą ir neterminuotą darbo sutartį) arba bausti už ją.

V. Išvada

82. Todėl siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Tribunale civile di Padova* (Padujos civilinis teismas, Italija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1999 m. kovo 18 d. sudaryto Bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis, išdėstyto 1999 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvos 1999/70/EB priede, 4 punkto 1 dalyje įtvirtintas konkretus diskriminacijos draudimas ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20 ir 21 straipsniuose nustatyti Europos Sąjungos teisės bendrieji vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principai turi būti aiškinami taip, kad jiems neprieštarauja nacionalinės teisės norma, kaip antai įtvirtinta Įstatyminio dekreto Nr. 297/94 485 straipsnyje, tiek, kiek pagal šią teisės normą įdarbinant asmenis neterminuotam laikui valstybinėje mokykloje ir nustatant darbo stažą bei priskiriant atlyginimų grupę neatsižvelgiama į tarnybos laikotarpius, įgytus dirbant pagal terminuotas darbo sutartis valstybinėms mokykloms lygiavertėse mokyklose.

[44] Šiuo klausimu kiek sudėtingai suformuluotas 2019 m. sausio 22 d. Sprendimas *Cresco Investigation* (C-193/17, EU:C:2019:43, 78–81 punktai) ir 2017 m. kovo 9 d. Sprendimas *Milkova* (C-406/15, EU:C:2017:198, 66–68 punktai).